



Prevenција ovisnosti u Zadarskoj županiji

Društvena usmjerenost na problematiku ovisnosti u Hrvatskoj značajno je vidljivija od 2010. godine kada ovisnost postaje javnozdravstveni prioritet, a ne samo društveni problem, kada se u 14 od 21 hrvatske županije, uključujući i Grad Zagreb, ovisnost (droga, alkohol) prepoznaje kao javnozdravstveni prioritet. Definiranje ovisnosti kao javnozdravstvenog prioriteta s jasno definiranom potrebom mobilizacije cjelokupne zajednice, dovelo je do primjene raznovrsnijih i efikasnijih intervencija u borbi protiv ovisnosti pri čemu je uloga škole od ključne važnosti. U Zadarskoj je županiji u kurikulumu osnovnih škola u školskim godinama 2010./11. i 2011./12. integriran preventivni program pod nazivom *Trening životnih vještina* čime je oko 3500 učenika ili cjelokupna populacija šestih i sedmih razreda u županiji obuhvaćena kvalitetnim, metodološki provjerenim preventivnim programom. U provedbu programa uključeno je više od 200 stručnjaka (nastavnici, liječnici, psiholozi, pedagozi, medicinske sestre, sociolozi, socijalni radnici). Kao jedinica područne (regionalne) samouprave Zadarska županija se 2007. godine pridružuje inicijativi utvrđivanja veličine i obima javnozdravstvene problematike na području Hrvatske koju je pokrenula škola narodnog zdravlja Andrija Štampar i Hrvatska mreža zdravih gradova. Ključno je naglasiti kako je od tog trenutka ovisnost javnozdravstveni prioritet u Zadarskoj županiji čime su se stekli preduvjeti za primjenu posebnih intervencija i programa kako bi se mogli pratiti zajednički pozitivni ishodi, poboljšani ishodi i napredak u ishodima određenih intervencija.



Metodologija integracije programa

Integracija se preventivnog programa u kurikulume osnovnih škola provodila metodologijom *Upravljanja projektnim ciklusom* (Project Cycle Management /PCM), jedinstvenom metodologijom kojom se planiraju i provode projekti koji se financiraju iz različitih fondova EU-a, pri čemu se slijedi logika cijelog projektnog ciklusa (od razvoja projektne ideje do evaluacije završenog projekta i početka novog programskog ciklusa). Navedena je metodologija odabrana iz razloga što su djelatnici Zadarske županije educirani za korištenje PCM-a tijekom predpristupnih procesa Hrvatske Europskoj uniji.

Metodologija PCM-a objedinjuje niz upravljačkih instrumenata koji su potrebni za učinkovitu provedbu projekata iz svih područja čime je donositeljima odluka olakšano razumijevanje utjecaja projekta na one društvene skupine koje su njegovi izravni ili neizravni korisnici. Metodologija se sastoji od nekoliko faza koje uključuju programiranje, identifikaciju, formulaciju i financiranje projektnih prijedloga, provedbu projekta te u konačnici evaluaciju ili ocjenjivanje završenog projekta. Nakon što su projekti iz završenog projektnog ciklusa evaluirani, stečena se iskustva primjenjuju u novom ciklusu programiranja.

Program u potpunosti financiraju Zadarska županija i Grad Zadar, a nositelj je projektnih aktivnosti Zavod za javno zdravstvo Zadar, točnije Služba za izvanbolničko liječenje ovisnosti i mentalno zdravlje u okviru koje radi Stručni odbor za provedbu projekta. Voditeljica je projektnih aktivnosti Margareta Mesić, prof., psihologinja i psihoterapeutkinja s dugogodišnjim iskustvom u radu na prevenciji i problematiki ovisnosti. Zajednička suradnja triju institucija temelji se na *Sporazumu o partnerstvu za zdravlje* potpisanim između Zadarske županije i Grada Zadra za područje prioritete javnozdravstvene problematike i *Posebom dijelu Sporazuma, Ugovoru o provedbi projekta* potpisanim između sve tri institucije, s jasno definiranim obvezama svih uključenih.

Razlozi odabira programa

Glavni su razlozi odabira programa činjenice da je program preveden i prilagođen hrvatskoj osnovnoškolskoj populaciji, da ga provode eksperti iz područja zdravstva i obrazovanja, da postoji volja za transferom znanja između stručnjaka zavoda za javno zdravstvo na području dvije županije (Zadarske i Primorsko-goranske u kojoj se program kontinuirano provodi) te je kroz provedbu navedenog programa moguće pratiti ishode primjene.

Program *Trening životnih vještina* ili Life Skills Training Program autora dr. Gilberta J. Botvina, poznatog psihologa, eksperta u području javnog zdravstva (Cornell University Medical

College, New York, USA), pripada u skupinu novije generacije (Evidence Based) programa. Program se temelji na velikom broju konkretnih istraživanja o tome što predstavlja zaštitne, a što rizične faktore u nastajanju rizičnih ponašanja, primjenjuje se na specifičnoj ciljnoj skupini, ciljevi su specificirani i mjerljivi, utemeljeni na teoriji i dokazanim rezultatima, s jasno definiranom strukturom sadržaja i vremenskim okvirom provedbe, s jasno definiranim vještinama provoditelja, prostornim i tehničkim pretpostavkama i ugrađenom evaluacijom i postupcima diseminacije rezultata. Program provode razrednici i/ili stručni suradnici u školama koji su prethodno prošli odgovarajuću edukaciju. Za provedbu programa predviđeno je trinaest školskih sati, odnosno trinaest tematskih radionica. Program je testiran u praksi, metodološki jasno dizajniran, pokazuje značajno smanjenje loših rezultata ili s njima povezanih rizika, utemeljen je na teorijskoj podlozi i detaljno je evaluiran.

Suradnja je put

Kakvo god putovanje bilo kroz mladost, uzbuđljivo, zahtjevno, zabavno ili zbunjujuće, ono označava početak potrage za identitetom i načinom pronalaženja smisla vlastitog postojanja. Na tom putu naša je dužnost osigurati djeci potrebna znanja i vještine, a škole su, po svrsi postojanja, ključna mjesta za to. Zadarska županija je u borbi protiv ovisnosti odabrala međusektorsku suradnju i mobilizirala brojne stručnjake, političare i građane kako bi osnažila osnovnoškolce na njihovom putovanju. Neka iskustva do kojih smo došli tijekom integracije ovog preventivnog programa mogla bi nastavnicima i teoretičarima iz područja odgoja i obrazovanja te donositeljima odluka u zajednici biti praktičan vodič za odabir kvalitetnih intervencija u borbi protiv ovisnosti. U školskoj je godini 2011./2012. projektnim aktivnostima obuhvaćena cjelokupna populacija šestih i sedmih razreda osnovnih škola u Zadarskoj županiji, oko 3500 učenika u 36 osnovnih škola čime je cilj projekta za tu populacijsku skupinu postignut u planiranom roku i obimu većem, no što je planirano.

Rezultati provedenih evaluacija potvrdili su da škola treba postati mjesto učenja o životu. Škola može biti veći zaštitni činitelj u borbi protiv ovisnosti. Obitelj je utočište i izvor zdravlja djece. Djeca iz obitelji koje to nisu, trebaju pomoć još više! Rizičnu djecu treba detektirati i usmjeriti! Zahvaljujući suradnji sa školama broj se rizične djece u tretmanu savjetovališta za mentalno zdravlje učestvovalo! Suradnja je jedini put! To su zaključci *Stručnog odbora projekta iz Evaluacijskog izvješća za školsku godinu 2010./11.*

Franka Krajnović, prof.